

Komerčiālā pirkuma līgums un pircēja pienākums pārbaudīt preci

Agris Repšs, ZAB "SORAINEN", partneris

<https://www.itiesibas.lv/raksti/saistibu-tiesibas/saistibu-tiesibas/komerciala-pirkuma-lienums-un-pirceja-pienakums-parbaudit-precu/14708>

Pirkuma līguma mērķis vienai no līgumslēdzējpusēm vienmēr ir iegūt kādu preci, tomēr ar tā efektīvu sasniegšanu saistīti arī pienākumi, piemēram, pircējam pēc preces saņemšanas tā jāpārbauda. Lai gan šis pienākums šķiet pašsaprotams, tomēr, ja abas darījuma puses ir komersanti, no laikus un rūpīgi veiktas preces pārbaudes tieši atkarīgs pircēja tiesību daudzums.

Raksta līdzautore: Madara Meļņika, ZAB "SORAINEN" juriste

Preces pārbaude

Komerčiālā pirkuma ietvaros pircējam pienākums pārbaudīt preci un konstatēt tās trūkumus jāizpilda iespējami īsā laikā pēc tās saņemšanas. Ja pircējs to nedara, uzskatāms, ka viņš pieņēmis preci, līdz ar to zaudējot tiesības prasīt atcelt pirkuma līgumu vai samazināt preces cenu, izņemot, ja precei ir apslēpti trūkumi, ko nebija iespējams konstatēt, to pārbaudot. Ja apslēptos preces trūkumus konstatē vēlāk, pircējam ir pienākums pēc to konstatēšanas paziņot pārdevējam. Arī uz šo gadījumu attiecināms pienākums rīkoties bez kavēšanās, t.i., ja pircējs nepaziņo pārdevējam par saņemtās preces trūkumiem iespējami īsākā laika posmā, uzskatāms, ka pircējs pieņēmis preci ar apslēptajiem trūkumiem.

Komerclikumā (KL) noteiktā stingrā pieeja trūkumu paziņošanai iespējami īsā laikā nostiprināta arī tiesu praksē. Piemēram, Rīgas apgabaltiesa 2017.gada 13.septembra spriedumā lietā CA-0737-17/31 norādīja, ka pircējs, kas rakstisku paziņojumu pārdevējam iesniedzis 15.augustā, lai gan preces saņēmis jau 25.jūlijā, nav rīkojies atbilstoši **KL** nosacījumiem. Šī sprieduma kontekstā būtisks bija arī samaksas laiks – 18 dienas no pavadzīmes saņemšanas. Pretenziju celšana brīdī, kad jau pārkāpts samaksas termiņš, tiesas ieskatā absolūti neatbilda **KL** noteiktajiem principiem. Jānorāda, ka šajā lietā pierādījumu trūkumu un pretrunīgo liecību dēļ tiesa neapstiprināja faktu, ka pircējs

būtu pārdevējam zvanījis jau nākamajā dienā pēc preces saņemšanas. Reakciju šādā laika posmā, visticamāk, atzītu par atbilstošu.

Jānorāda, ka noteikumi par pircēja tiesību zaudēšanu nav piemērojami, ja pārdevējs ļaunā nolūkā noklusējis vai apslēpis preces trūkumus, vai arī apgalvojis, ka precei ir noteiktas īpašības.

Svarīga nozīme ir arī preces iepakojumam, tādēļ līgumā ieteicams detalizēti noteikt iepakojuma prasības (tāpat kā preces specifikāciju un kvalitātes prasības), jo preces bojājumi un trūkumi var rasties neatbilstoša iepakojuma dēļ. Svarīgs ir **KL** precizējums par iepakojuma masu – ja pirkuma maksa nosakāma atbilstoši preces masai, preces iepakojuma (tostarp sauszemes, ūdens un gaisa pārvadājumiem izmantojamo konteineru) masu neņem vērā, ja vien no līguma vai tās vietas komerciālajām paražām, kurā pārdevējam ir pienākums izpildīt savu saistību, neizriet citādi.

Kā rīkoties, ja precei ir trūkumi

Konstatējot preces trūkumus, pircējam nekavējoties par tiem jāpaziņo pārdevējam, norādot to veidu un apmēru. Ja piegādāta prece ar trūkumiem, **Civillikumā** (CL) un **KL** paredzēti šādi tiesību aizsardzības līdzekļi:

- prasība par līguma atcelšanu;
- prasība par pirkuma maksas samazināšanu;
- prasība par zaudējumu atlīdzību, ja konstatējama pārdevēja vaina.

Paziņojumu, ar ko pircējs nekavējoties norādījis uz preces trūkumiem, vēlāk nepieciešams iesniegt arī tiesā. Ja to nedara, tiesa prasību noraida. Šāda prakse redzama, piemēram, Liepājas rajona tiesas spriedumā lietā C20156917. Šī sprieduma ietvaros tiesa norādīja, ka katrai pusei jāpierāda fakti, ar ko tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Tā kā atbildētāja tiesai nebija iesniegusi pierādījumus, ka piegādātajām precēm konstatēti trūkumi (mazāks svars) un atbildētāja par tiem nekavējoties paziņojusi prasītājam, tiesa atzina, ka atbilstoši **KL 411.panta**2.daļai atbildētāja preces ir pieņēmusi.

Tādējādi secināms, ka Latvijas regulējumā nav paredzētas tiesības prasīt preces nomaiņu vai remontu. Tomēr nav izslēgts, ka komersanti līgumā var īpaši vienoties par šādiem līdzekļiem. Tas apstiprināts arī tiesu praksē, proti, 2015.gada 24.aprīļa spriedumā lietā C33444513 tiesa noteica: lai gan **CL** un **KL 411.pantā** paredzēta tikai zaudējumu

atlīdzināšana, līguma atcelšana vai cenas samazinājums, ja puses pielīgušas restitūciju (iespēju prasīt atpakaļ naudu apmaiņā pret precī), piemērojams arī šāds tiesību aizsardzības līdzeklis.

Ja pircējs paziņojis pārdevējam par preces, kas pircējam piegādāta no citas vietas (t.i., precī nepieņem un nepārbauda pārdevēja atrašanās vietā), trūkumiem, pircējam jānodrošina preces pagaidu uzglabāšana. Precī, kas ātri bojājas vai pakļauta citam riskam, vai kuras glabāšana saistīta ar nesamērīgiem izdevumiem, pircējs ir tiesīgs pārdot, ievērojot noteikumus par pārdošanu par brīvu cenu un pārdošanu publiskā izsolē.

Īpašie komerciālā pirkuma veidi

Komerčiālais pirkums ar specifikāciju

KL noteikts, ka puses līguma ietvaros var vienoties par pircēja tiesībām konkrētā termiņā pēc līguma noslēgšanas sīkāk paredzēt preces specifikāciju. Ar preces specifikāciju **KL** izpratnē saprotama tās forma, izmērs, kvalitāte, šķira u.c. pazīmes.

Praksē parasti preces specifikāciju līgumā nosaka precīzi, tomēr iespējami gadījumi, kad atbilstoši līgumam puses vienojušās, ka pircējs ir tiesīgs pēc līguma noslēgšanas preces pazīmes noteikt sīkāk. Šāda situācija iespējama, piemēram, ja ražotājs pēc pasūtījuma saražo konkrētu precī un pēc tam to pārdod pircējam, vai tad, ja pircējam ir iespēja panākt izdevīgu cenu noteiktām atvietojamām lietām, bet līguma noslēgšanas brīdī viņam vēl nav skaidrības par preču vēlamajām pazīmēm.

Ņemot vērā šāda nosacījuma radītās neērtības pārdevējam, traucējot viņa uzņēmējdarbības paredzamību, **KL** noteikts pircēja pienākums konkrētās pazīmes precīzēt nolīgtajā termiņā vai, ja šāds termiņš nav noteikts, iespējami īsā laikā pēc pārdevēja pieprasījuma saņemšanas. Ja pircējs šo pienākumu neizpilda laikus un preces pazīmes nosaka ar nokavējumu, pārdevējs var izmantot kādu no likumā paredzētajām iespējām:

- noteikt pazīmes pircēja vietā;
- vienpusēji atkāpties no līguma;
- prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas viņam radušies pircēja nokavējuma dēļ.

Pārdevējam ir tiesības piemērot tikai vienu no iespējām.

Ja pārdevējs izvēlas pats noteikt specifikāciju pircēja vietā, viņam par to jāpaziņo pircējam un jānosaka saprātīgs termiņš, kurā viņš var sagatavot citu specifikāciju. Ja pircējs šajā

terminā nepaziņo pārdevējam citu specifikāciju, pircējam ir saistoša pārdevēja noteiktā specifikācija.

Terminpirkums

Jebkurā gadījumā pastāv līguma puses interese izpildīt saistības noteiktajā laikā. **KL** šim aspektam veltīta īpaša uzmanība.

Saskaņā ar **KL** terminpirkums ir pirkuma līgums (arī maiņas vai piegādes līgums vai uzņēmuma līgums par kustamas mantas izgatavošanu no uzņēmēja materiāla), ar ko vismaz viens no līdzējiem ir apņēmies precīzi izpildīt savu saistību noteiktā dienā vai laikposmā. Šāds pušu nolīgtais termiņš kļūst par līguma būtisko sastāvdaļu.

Līdz ar to gribai noslēgt terminpirkumu jābūt noteikti izteiktai. To nevar prezumēt tikai no tā, ka līgumā precīzi paredzēts saistību izpildījuma laiks. Pusēm tieši jānosaka, ka izpildījuma laiks ir līguma būtiskā sastāvdaļa, t.i., bez izpildes noteiktā laikā līgums nevar pastāvēt. Proti, termiņa pārsniegšanai jābūt tik būtiskai, lai rastos pietiekams pamats secināt, ka kreditors zaudējis interesi līguma izpildē. Protams, jāņem vērā, ka strīda gadījumā kreditoram vienmēr jāpierāda arī vienošanās par precīzu saistību izpildi noteiktā laikā (dienā vai laika posmā). Ja tas precīzi noteikts līgumā, pierādīšanai nevajadzētu būt problemātiskai.

Ja pirkuma līguma puse neizpilda savu saistību nolīgtajā dienā vai laikposmā, otrs līdzējs ir tiesīgs vienpusēji atkāpties no līguma un papildus tam prasīt atlīdzību par zaudējumiem, kas parādnieka nokavējuma dēļ viņam radušies saistībā ar līguma neizpildi. Tiesības atkāpties no līguma balstās uz prezumpciju, ka parādnieka nokavējuma dēļ kreditors vairs nav ieinteresēts izpildījumā. Līdz ar to kreditoram nekādi nav jāpamato savas intereses zudums vai vēlme izbeigt līgumu. Ja kreditoram pēc nokavētā termiņa beigām tomēr ir vēlme prasīt no parādnieka saistību izpildi, šāda griba viņam jāpaziņo nekavējoties pēc termiņa izbeigšanās. Tas faktiski nozīmē, ka līgumu izbeidz ar kreditora klusēšanu (nav nepieciešams parādniekam paziņot par līguma izbeigšanu), jo paziņošanas pienākums rodas tad, ja kreditors ir ieinteresēts, lai līgums tiktu izpildīts, neskatoties uz parādnieka nokavējumu.

Izbeidzot terminpirkumu nokavējuma dēļ, rodas jautājums, kādi zaudējumi var rasties. Parasti praksē zaudējumi saistīti ar preces cenas un tirgus vērtības starpību, ja tā nokavējuma rezultātā mainījusies. Tāpat zaudējumi var būt saistīti ar atrauto peļņu, jo lietu nevar izmantot peļņas gūšanai. Piemēram, ja pasūtītās Ziemassvētku dāvanas piegādā ilgu laiku pēc svētkiem, pircējam ir tiesības ne tikai nepieņemt piegādāto preci un

nemaksāt par to, bet arī celt iebildumus par ienākumiem, ko viņš nevarēja iegūt, pārdodot preces tālāk patērētājiem.